

Slovenski dom

Poštarna plačana v gotovini

Cena Din 1.-

Štev. 263

V Ljubljani, v ponedeljek, 16. novembra 1936

Leto 1.

Kljub zastoju prodiranja divja vojna dalje:

Letalski boji nad Madridom

Madrid, 16. novembra. O. Včeraj so nacionalisti dvakrat napadli Madrid. Posebno hud je bil popoldanski napad, ko so nekoliko po 15 priletela nacionalistična letala zopet nad Madrid. Bili sta dve skupini bombarderjev, ki so jih ščitila lovská letala. Bombe so padale posebno na predmestje Cuatro Caminos, posebno pa še na ulico Pablo Izeas. Število žrtev je veliko. Popoldne se je že izvedelo, da je bilo 10 mrtvih in nad 100 ranjenih. Ker je mnogo ranjenecv podleglo, menijo, da je število smrtnih žrtev okoli 80, v zadnjih 24 urah pa je bilo vsaj 300 ranjenih. Popoldne je bomba raznesla streho pravne fakultete in je bilo ranjenih 7 dijakov. Popoldne je letalstvo bombardiralo ulico Edvarda, ki je najmodernejša v Madridu. Včerajšnja nedelja je prinesla mnogo škode v mesto, ker so ljudje bili na ulicah, kakor običajno ob nedeljah in to kljub bombardiranju.

Radio v Sevilji je objavil, da nacionalisti nadaljujejo s čiščenjem zavzetih odsekov južno od Madrida. Okoli Carabancela je bilo sestreljenih troje letal madridske vlade.

Ker madridska ofenziva ni uspela, je sedaj pritisk milicijsko slabši. Nacionalisti so lahko izvršili uspešen protinapad. Čete madridske vlade so se na tem odseku umaknile do Vallejasa. Včeraj so nacionalisti pri toledskem mostu zajeli dva tanka. Na severozapadu Madrida je kolona generala Rade zajela oklopni vlak, ki se je vračal iz Escoriala.

Iz nacionalističnega tabora

Rabat, 16. novembra. Tukajšnja radijska postaja poroča: Na južnem delu madridske fronte je skušala 7. divizija vladne vojske izvršiti večjo napadno operacijo. Napad je bil odbit. Vladne čete so napadle tudi nacionalistične postojanke zapadno od letališča Getafe. Pri tem napadu je sodelovala kolona kataloncev in ruskih komunistov, ki so bili opremljeni z najmodernejšim ruskim orožjem. Tudi njihov napad je bil odbit. Proti večeru so nacionalistične čete izvršile protinapad in vladni koloni povzročile hude izgube.

Nacionalistične čete so danes ponovno napadle postojanke vladne vojske, posebno pri Francoskem mostu, preko katerega je speljana cesta proti Coruni. Pri napadu so sodelovale predvsem maroške čete, ki so prodirale pod zaščito tankov in nacionalističnega topništva. Vladna vojska pa je napade ponovno odbila in napadalec nato na njihovem begu celo zasledovala.

Vse železniške proge, ki vodijo iz Madrida na deželo so v rokah nacionalistov. Od sedem glavnih cest pa so tri popolnoma v njihovi oblasti in sicer ceste proti Toledu, Telaveri in Aranjuezu, cesti v La Corune in Valencijo pa sta v območju njihovega topništva. Madridski vojski spričo tega na razpolago samo še dve cesti zvezi z deželo, cesti, ki vodi v Burgos, in druga cesta proti Valenciji. Pa tudi ti dve sta v večji oddaljenosti od Madrida

že pod kontrolo nacionalistov, zaradi tega se mora promet med Madridom in Valencijo na dotičnem odseku vršiti po stranskih poteh. Madridu je spričo tega že pričelo primanjkovati živeža in streliva.

Madrid poroča

Madrid, 16. novembra. AA. (Havas). Osrednji odbor za obrambo Madrida je danes opoldne objavil službeni komunikat, v katerem pravi med drugim, da so nacionalistična letala včeraj izvršila več napadov na Madrid, a se jim je le enkrat posrečilo priti na center mesta. Tedaj so odvrkla nekaj bomb, zlasti na mestni okraj Atocio. Ena bomba velikega kalibra je padla v bližino železniške postaje (južne postaje). Tedaj je bilo ubitih in ranjenih okrog 50 oseb. Poročilo dalje pravi, da so se borbe sedaj premaknile iz Casa del Campo proti severu, kjer se nacionalisti na vse načine prizadevajo, da si izsilijo prehod čez reko Manzanares. Ljudi boji divjajo posebno okrog Francoskega mostu. Nacionalisti hudo napadajo tudi sosedne postojanke. Posebno krvava je bila bitka v kateri so nastopile maroške čete, pod zaščito 15 tankov. Tudi ta njihov napad je bil odbit z velikimi žrtvami na obeh straneh. Nacionalisti so tudi davi znova napadli to važno strateško točko.

Valencija, 16. novembra. AA. Havas: Tukaj je bil včeraj velik shod delavske unije. Govorniki so opozarjali, da se je treba izogibati neredov.

Velika politična govora dr. Stojadinoviča in dr. Kreka pred 30.000 ljudmi v Skoplju:

Resno računamo samo z dr. Mačkom...

Skoplje, 16. nov. Včeraj je bilo v Skoplju veliko manifestacijsko zborovanje JRZ, katerega se je udeležilo čez 30.000 ljudi. Glavna govora na zborovanju sta imela predsednik vlade dr. Milan Stojadinović in slovenski minister dr. Miha Krek. Dr. Stojadinović je dejal med drugim tudi tole:

Dragi bratje! Pred nekaj dnevi sem se vrnil z dolgega potovanja po inozemstvu. O tem potovanju bi vam mogel tu pokazati samo obči vtis v odnosu na našo državo, kajti mi, ki živimo v naših mejah — to naše vsakdanje življenje je čestokrat izpolnjeno z lokalnimi spori, osebnimi nasprotji in sličnimi skrbmi, tako da ne vidimo celote, ne vidimo celokupne države, enako, kot ne moremo videti velike slike, če jo gledamo iz neposredne bližine; če pa stopimo preko meje naše države, tedaj dobimo splošen pogled na celokupni naš državi, v katerem se izgubljajo vse podrobnosti, a se tem lepše vidi vsa celota. Verujte mi, ta obči vtis o naši državi je odličen v vsakem pogledu. Naša država je velika, močna, je silna in bogata. Zato danes opazujemo, kako je naše prijateljstvo zaželeno od vseh strani. Ugled kraljevine Jugoslavije v inozemstvu je velik in mi smo lahko ponosni na to, da smo Jugoslavlani.

Morda ste pričakovali, da bom tu nekoliko več govoril o političnih vprašanjih. Namenoma sem se vzdržal takega govora, ker vem, da ste večinoma pristaši Jugoslovanske radikalne zajednice (navdušeno vzklikanje: Smol Zivela Jugoslovanska radikalna zajednica!). Vem, da mislite isto, vem, da imate iste politične nazore kakor jaz, in da se razumemo, če se samo pogledamo, ne da bi sploh govorili.

Opazili ste, da se je politični položaj razčistil. Vi vidite, kako silni vsaka ptica k svoji jati in da zavzema med vsemi političnimi skupinami in grupacijami prvo in najvažnejše mesto naša stranka kot najvažnejša, najmočnejša in najbolj disciplinirana. Banovina za banovino poklanja svojo polno vero vladi Jugoslovanske radikalne zajednice. Vsako nedeljo se vrste banovine in govore svoje zgovorne govore. Razne stranke se družijo zoper nas, toda narodna glasovanja jih z neusmiljeno roko črtajo in odstranjuje z odr našega političnega življenja. To, kar bo od teh raznih malih strank po vseh teh občinskih volitvah še ostalo, bodo le znamenja nekdanje manjše ali večje slave in veličine. Izmed vseh opozicijskih skupin računamo resno samo z dr. Mačkom in s Hrvati, ki jih predstavlja. Zastran sporazuma z njim nečemo tekmovali z našimi opozicijami, ki mislijo, da se bodo mogli z dr. Mačkom pomočjo dokopati do oblasti. Ker izgubljaajo popolnoma in tragično vsako zaupanje naroda, jih nihče več ne more obnoviti. Počakali bomo, da se nekoliko poleže prah, ki so ga dvignili s svojimi pogostimi potovanji med Belgradom in Zagrebom. Mirno bomo počakali, da se pogreznijo vse nerealne in fantastične kombinacije, ki smo jih mogli slišati te dni v zvezi s pogajanjmi dr. Mačka in belgrajske tako imenovane Zdrružene opozicije. Zadovoljni smo, da je naša pot dobro začrtana. Točno vemo, kako gremo in kam pojdemo. Mislim, da naš Hrvati razumejo in da verujejo v našo dobro voljo.

Trenutno pa se hočemo izmed vseh teh političnih vprašanj v celoti posvetiti samo občinskim volitvam. Hočemo dobiti vaše zaupanje in tako postati zastopniki vaše volje. Prepričan sem, da se vam naš program ugaja. Vem, da zaupate vame in v moje prijatelje, v vodstvo naše stranke. Če vam naš program ugaja, če zaupate v nas, tedaj naj velja vam samo en poziv: Glasujte pri občinskih volitvah povsod za listo Jugoslovanske radikalne zajednice. Živite!

Govor dr. Kreka

Veliko navdušenje je izzval govor ministra brez portfelja dr. Miha Kreka. Dr. Krek je v imenu naših najsevernejših krajev pozdravil najjužnejše kraje naše države, prinašajoč Južni Srbiji pozdrave naših Slovencev, ki so pokazali, da so iskreni somišljeniki svojih najjužnejših bratov. Kakor je Južna Srbija v zgodovini bila ne samo heroj Balkana, nego tudi heroj Evrope, tako je naša dolžnost in hkratu naša volja, da bi ona in z njo vsa naša država tudi v bodočih dneh postala biser Balkana.

Nova pridobitev SPD-a

Ljubljana, 16. nov.

Naši turisti dobro poznajo znano kočvo v Tamarju, v katero so se radi zatekali pri svojih turah na Jalovec, Vel. Ponco itd. Ta kočja je last Gospodarskega odbora Rateče-Planica. Včeraj je bila v mlekarji v Ratečah dražba zakupnine za to kočvo. Kočja se oddaja v najem najboljšemu ponudniku za dobo pet let. Izključna cena je bila 5000 din. Potegovali so se za to kočvo na včerajšnji dražbi

Hitler je zavrgel mednarodno nadzorstvo za plovbo na nemških rekah

Nova nemška kršitev mirovnih pogodb

Berlin, 16. novembra. Nemčija je v soboto odpovedala drugi del 12 poglavja versajske mirovne pogodbe, ki se nanaša na ureditev plovbe na nemških rekah Labi, Odri, Njemenu, Donavi in Reni, ki so bile podvržene raznim služnostnim in korist drugim državam.

Ta odpoved pomeni, da Nemčija ne prizna več nadzornih odborov za izvajanje plovnega nadzorstva, uvedenega z versajsko pogodbo.

Poluradni nemški krogi trde, da je namen tega nemškega koraka čisto političnega značaja: gre namreč za obnovno nemške neodvisnosti nad nemškimi vodami. Mislijo, da plovbe na rekah Labi in Reni to ne bo prizadelo. Tudi poudarjajo, da bosta svobodni pristanišči v Hamburgu in Stettinu dovoljeni Češkoslovski, ostali taki tudi v bodoče.

Pariz, 16. novembra. AA. Francosko zunanje ministrstvo je izdalo tole uradno poročilo: Nemčija je odpovedala one določbe versajske pogodbe, ki se nanašajo na vodne poti na nemškem ozemlju, kakor tudi na rečni promet, kakor je bil urejen s temi določbami. To se je zgodilo, ko je osrednja renska komisija v Strassbourgu imela uveljaviti določila, s katerimi bi se moral pričeti izpolnjevati del te pogodbe. Ta določila so bila v skladu s francosko-nemškim sporazumom, ki je bil sklenjen na pobudo nemške države. Enak sporazum je bil že prej sklenjen glede vprašanj prometa na Labi; pogajanja za ureditev podobnih vprašanj glede prometa na Odri pa so uspešno napredovala.

Francoska vlada je stopila v stike z drugimi prizadetimi vladami. Poleg tega je dala svojemu zastopniku v Strassbourgu navodila, da odpove sporazum, ki ga je sklenila 4. maja 1936 po osrednji renski komisiji. Ta sporazum bi moral stopiti v veljavo 1. januarja prihodnjega leta.

V svoji razlagi o odpovedi mednarodnega nadzorstva na nemških rekah pravi včerajšnji »Ami du Peuple« med drugim: Nemčija je naredila to važno potezo prav v času, ko bi se po redni poti pogajanj

SK Reka, SK Ljubljana, SK Rateče, nekateri zasebniki in pa Slovensko planinsko društvo, podružnica Rateče. Kako veliko zanimanje je bilo za to kočvo se vidi iz tega, da se je izključna cena dvignila do najvišjega ponudila v znesku 12.000 din. Najboljši ponudnik je bilo SPD, ki je izdalo zakupnino za gornji znesek. Na ta način bo SPD Rateče za dobo nadaljnjih pet let razpolagalo s to kočvo. Planinsko društvo ima že lep načrt o preureditvi te kočje. Investiralo bo okrog 20.000 din ter s tem denarjem temeljito pripravilo kočvo za sprejem turistov. Kakor rečeno, je kočja važna za vse turiste v Jalovec, Vel. Ponco itd. V zimskem času pa je ta kočja zelo važna za zimsko alpinistiko.

S to včerajšnjo pridobitvijo ima sedaj SPD v celoti 56 koč, s katerimi razpolaga pri svojem tako uspešnem planinskem delu.

Betonirane stene rešile hišo ognja

Maribor, 15. novembra.

Veleposestnik g. Kuhn v Razvanju ima v svoji hiši domač mlin na električni pogon. Mlin se nahaja v posebnem prostoru, ki je ves betoniran in tudi vrata na njem so kovinasta. Danes zjutraj je hlapec opazil, da se vali iz okna tega prostora gost dim. Odprl je vrata, pa je našel namesto mlina samo še kup kadečih in žarečih ogorkov. Ponoči je nastal v električni napeljavi kratek stik in mlin je začel goreti. Zgoreli so vsi gorljivi deli, ogenj pa se zaradi betoniranih sten in kovinskih vrat ni mogel razširiti iz prostora ter je na ta način ostala hiša obvarovana pred veliko katastrofo. Škoda je znatna, je pa krita z zavarovalnino.

janj uredilo vse vprašanje. Ali Nemčija razen nasilja v mednarodni politiki res ne najde nikakršnih drugih poti za dosego svojih smotrov? Od versajske mirovne pogodbe danes ni ostalo nič več, razen njenih teritorialnih določb. Če bi se kdo dotaknil še teh, bi s tem prav gotovo izzval hude posledice. Ali pa morda vodja nemške države misli, da mu bo uspela še kakšna diplomatska igra s takimi sredstvi?

London, 16. novembra. Angleži so v ozadju. Agencija »Reuter« je prejela obvestilo, da je Nemčija vodila po diplomatski poti pogajanja z Anglijo in drugimi državami za revizijo 12 določb v versajski pogodbi. Pri teh pogajanjih pa se ni dosegel kakšen večji uspeh, to pa zaradi izmikavanja v odgovorih posameznih vlad. Vendar sodijo tu, da bi bila Nemčija, še preden je izdala tak radikalen ukrep in odpovedala določila versajske pogodbe, morala pač do kraja izčrpati vse možnosti sporazuma o reviziji. Nemčija bi bila lahko sklicala posebno konferenco za to revizijo, kakor je to storila Turčija. Ni dvoma, pravi agencija v svojem poročilu, da bi taka konferenca pač sprejela nemške zahteve vsaj glede rečnege prometa na nemških rekah. Zaradi tega so londonski krogi posebno nezadovoljni z načinom, kako je postopala nemška vlada.

Občinske volitve v primorski in savski banovini JNS so se tudi tu udrele tla

Belgrad, 16. nov. m. Po dosedaj znanih rezultatih občinskih volitev v primorski banovini je tam JRZ dobila 11 občin, bivša HSS (uradne in neuradne liste) 37, združena opozicija 2, JNS 2, neopredeljeni 2 in skupina Stanojeviča veega 359 glasov.

Vesti 16. novembra

Reko bo odstopila Madžarski Italija, pri obisku madžarskega regenta Horthyja v Italiji. S tem darom bi Italija nekako potolažila madžarsko krivdano o spremembi meje.

Italijanski zunanji minister grof Ciano se bo iz Budimpešte vračal čez Ljubljano v Rim.

Rooseveltovin sin se je zaročil z Elhel Dupontovo, pohčerjenko predsednika upravnega oodbora največje ameriške tovarne za orožje Duponta. Ta je pri volitvah z vso silo nasprotoval Roosevellu, kar pa mladih src ni moglo ovirati, kakor vidimo.

Francoska ljudska fronta ostane cela, tako so na včerajšnjem shodu v Parizu zahtevali različni zastopniki francoskih levičarskih strank.

Švica prizna zavzetje Abesinije v tisti obliki, kakor sta to storili Avstrija in Madžarska. Tako zahteva švicarski zvezni svet.

Spomenik skladatelja Mendelsolna v Leipzigu so neznanci ponoči od sobote na nedeljo vrgli s podstavka in ga razbili. Mendelsohn je bil judovski pokolenja in je bil njegov kip najbrž zadnji judovski spomenik v Hitlerjevi Nemčiji.

15-letnico zedinjenja z Avstrijo je včeraj praznovala Gradiščanska, kjer živi, kakor vemo, precejšnje število takozvanih gradiščanskih Hrvatov. Slovesnostjo so se vršile v velikem obsegu, ob sodelovanju političnih in cerkvenih krogov.

Veleindustrija pride pod državno nadzorstvo po posebni odredbi nemškega gospodarskega ministra dr. Schachla, to pa zato, da se omogoči popoln uspeh nemškega širilečnega gospodarskega načrta. Pod nadzorstvo pridejo vsi karteli in vsi industrijski sindikati.

O gospodarski obnovi držav Male zveze ter o gospodarski obnovi Sredozemlja, sta se včeraj razgovarjala v Pragi češkoslovaški min. predsednik dr. Hodža in romunski državni podtajnik Radulescu.

Največji državnik za Pašičem v Jugoslaviji dr. Stojadinović in ta je za italijansko jugoslovansko zблиžanje na podlagi Jadrana, tako piše v »Piccolu« Rino Alessi, kjer napada Francijo.

Sin Trockega je v preiskavi v Parizu; zaradi tatvine važnih dokumentov s podatki o življenju Trockega. Časnikarjem je dejal, da je te dokumente ukradla sovjetska tajna policija.

BSK je premagal nogometno zastopstvo južne Francije s 5 : 4. BSK je dosednji prvak Jugoslavije.

Preureditev francoske vojne mornarice se bo izvršila po novem programu mornariškega ministrstva tako, da bodo odslej gradili samo majhne in okretne ladje.

Zastopniki grškega generalnega štaba so prišli v Belgrad na povratku iz Bukarešte, in bodo gostje našega generalnega štaba.

Španski monarhisti so imeli sestanek v Milanu, in so se pri tem razgovarjali o svojem nadaljnjem delu.

300 let starega morskoga soma so ujeli v hamburškem pristanišču. Dolg je bil skoraj 8 metrov.

Singapore je dovolj utrjen, tako je ugotovil angleški mornariški minister Hoare na svoji nadzorstveni poti po angleških pomorskih postojankah. Singapore leži na koncu Malajskega polotoka in je najvažnejše oporišče za angleško bojno brodogve na Daljnem vzhodu.

Svatom so zagrenili gostijo

Maribor, 16. novembra.

Za prežarje se začnajo sedaj na zimo njihovi časi. Prežarji so v Slovenskih goricah in na Dravskem polju strah in trepet svatov na vseh gostijah in povsod pazijo, da fante, ki prihajajo pod okna na prežo, primerno pogostijo in zadovoljijo. Po navadi se prežarji dostojno obnašajo, včasih pa pride tudi do neprijetnosti na gostiji, o kateri govorijo potem vsa okolica, in taka se je te dni pripetila na gostiji nekega železničarja v Črešnjevcu. Zvečer, ko so bili svatje najboljše volje, so se pojavili pred hišo prežarji. Svatje so jim nosili iz hiše jedade in pijače, fantov, ki so bili zelo prešerni, pa s takimi darovi niso mogli zadovoljiti. Naenkrat so prežarji zapazili, da bi se dalo prav zlahka vdreti v jedilno shrambo, kjer so bile pripravljene dobrote za svatoveko mizo. Sneli so okno ter odnesli iz shrambe vse, kar je bilo za gostijo pripravljeno, ter se s tem imenitno gostili pred hišo. Ko je prišel nevestin brat ter hotel zopet namestiti okno na shrambo, so ga pretepli z bikovko ter ga nagnali v hišo. Nato so sneli vrata na veži ter niso pustili nikogar od svatov iz hiše. Enega so celo pobili s kolom, ko je hotel zopet vrata zapreti. Svatje so preživeli neprijetno noč, zato pa so prežarje ovdili in orožniki so sedaj izsledili šest fantov, ki so si omenjene neprijetne šale dovolili.

Kakor se vidi iz teh števil je skupina Ace Stanojeviča žela popoln neuspeh, neuspeh pa je bil delež tudi za politično skupino dr. Svetislava Hodžere in za Ljotičev Zbor. Rezultati iz 40 občin te banovine pa še manjkajo.

Pomemben kulturni dogodek v Mariboru:

Mariborski likovni umetniki razstavljajo

Maribor, 15. novembra.

»Brazda«, klub štajerskih likovnih umetnikov v Mariboru, je odpravljal danes svojo V. razstavo. Za Maribor so razstave »Brazde« vedno pomemben kulturni dogodek, prav posebno pa je to še letosnja, saj je za združenje umetnikov v naših razmerah skoraj že jubilej, če razstavlja za povprečno pet let. Uspehi, ki jih je »Brazda« s svojimi dosedanjimi razstavami dosegala in ki ne bodo izostali tudi sedaj pri njeni V. razstavi, so že čvrsto afirmirali njen pomen v kulturnem življenju mariborskega mesta ter so nam obenem porok, da jo v tej smeri čakajo v bodočnosti še velike naloge.

Lepa udeležba občinstva in najodličnejših predstavnikov mariborskega javnega in kulturnega življenja pri današnji otvoritvi je lepo podčrtala pomen letošnje razstave mariborskih umetnikov. Od predstavnikov javnosti omenjamo zastopnike cerkvenih oblasti gg. kanonika dr. Mirta in dr. Ostrca, predstavnika bana okrajnega glavarja g. dr. Popoviča, mestnega župana g. dr. Juvana. Kulturni delavci in ljubitelji umetnosti iz Maribora so bili polnoštevilno navzoči, od odličnih zunanjih gostov pa omenjamo ravnatelja ljubljanske Narodne galerije g. Zormana ter predsednika slovenskih likovnih umetnikov g. G. Kosa iz Ljubljane.

Otvoritev je izvršil predsednik Umetniškega kluba v Mariboru pisatelj dr. Ivo Šorli. V imenu ljubljanskih tovarišev je pozdravil razstavljajoče umetnike g. Kos. O nalogah in pomenu slovenske umetnosti za slovenski Maribor je izpregovoril pisatelj g. Rehar. Misli, ki jih je izrekel, zaslužijo, da jih v javnosti upoštevamo. Med drugim je izjavil:

»Pred prevratom so Nemci zatrjevali, da je Maribor nemški, ako pa pogledamo problemu do dna, vidimo, da ni bil nemški, ker sama politična usmeritev kakega mesta še ne pomeni narodne pripadnosti k določeni narodni enoti. Maribor bi bil nemški samo tedaj, ako bi bil tudi kulturno nemški, to se pravi, ako bi bil aktiven stvaritelj

nemške kulture in umetnosti. To pa Maribor nikoli ni bil.

Danes zatrjujemo, da je Maribor slovenski, se pa v splošnem tudi mi zadovoljujemo s politično pripadnostjo našega mesta k slovenskemu narodu. Le posamezniki so, ki se zavedajo, da bo to mesto naše samo tedaj, ako bo močno središče in žarišče slovenske kulture in umetnosti, ki obojega ne bo le sprejemalo, ampak tudi aktivno soustvarjalo. Ti redki so naši kulturni delavci in umetniki, v prvi vrsti slikarji in kiparji. Med ostalim slovenskim meščanstvom so pa taki, ki se tega v celoti zavedajo, skoraj izjema, ki potrjujejo pravilo.

Ako se ozremo na primer po naših domovih, vidimo vse polno reprodukcij mednarodnega, zlasti še nemškega kiča, a prav malo umetnin naših umetnikov. In vendar bi bila dolžnost vseh, ki to kakorkoli zmorejo, da podpro slovensko in mariborsko likovno umetnost, kakor tudi literaturo, gledališče.

Velik dokaz, koliko se je v tem oziru zamudilo, je že dejstvo, da se naše razstave našega kluba iz dvorane v dvorano, a nobena za nje ni primerna. Dasi je bila prva slovenska in sploh prva razstava v Mariboru že l. 1920., tedaj pod pokroviteljstvom našega velikega generala Maistra, še danes, šestnajst let po njej, nimamo ne razstavnega paviljona ne atelejev, v katerih bi naši slikarji in kiparji lahko delali. V Ljubljani vse to imajo, in obeta se jim še novo veliko razstavišče. Tam sta banovina in občina zgradili tudi ateleje.

Zato se mora še v Mariboru čim prej rešiti to pereče vprašanje. Treba je zgraditi paviljon, ki bo služil razstavam in drugim intimnejšim kulturnim prireditvam ter bo nudil prostora tudi za ateleje. Mestna občina je že pred leti obljubila brezplačno stavbišče, arhitekti pa načrte. Sedaj bi morali zbrati še nekaj denarnih sredstev in gradbenega materiala, a mestna socialna akcija bi mogla preskrbeti delavcev, in načrt bi bil kmalu urešen.

Slavje ljubljanske Prosvete

Pred letom dni je bilo osnovano Prosvetno društvo »Ljubljana-mesto«, ki je včeraj na slovesen način blagoslovilo svojo zastavo ob sodobnem številu ljubljanskega meščanstva in odličnih predstavnikov. Društvo je že v teku enega leta pokazalo velik napredek ter je upravičeno, da si je nabavilo novo krasno zastavo.

Dopolodne okoli 10.15 se je razvil mogočen sprevid iz hiše Vzajemne zavarovalnice na Miklošičevi cesti do frančiškanske cerkve.

Ob 10 je občinstvo popolnoma napolnilo frančiškansko cerkev. Vhod v frančiškansko cerkev je bil okrašen z narodnimi barvami.

Cerkveni govor ob priliki blagoslovitve nove zastave je imel stolni dekan g. dr. Kimovec, ki je idejno razložil simbole, vpletene v prapor nove društvene zastave.

Kakor zastave iz davnih vekov in vselej, tako naj tudi ta zastava bodri do vzorov društvene člane in vse dobre katoliške Slovence.

Po cerkvenem govoru je stolni dekan g. dr. Kimovec blagoslovil pred glavnim oltarjem novo društveno zastavo, na katero sta pripela boter, odvetnik dr. Ivo Česnik, in botrica, ga. Minka Stiličgojva, lep trak ter jo izročila društvu zastavonoši, drugi društveni prapori pa so se novemu praporu poklonili. Službo božjo je nato ob asistenci daroval stolni kanonik g. dr. Kimovec.

Po službi božji se je razvil zopet sprevid do unionske dvorane, ki jo je občinstvo napolnilo do zadnjega kotička. Navzočih je bilo okoli 3000 do 4000 ljudi. Na častnih sedežih so bili med drugimi zastopnik g. škofa dr. Kimovec, zastopnik g. bana prosvetni inšpektor Dolenc, mestni župan dr. Adlešič, predsednik Prosvetne zveze dr. Lukman, minister n. r. inž. Serneč, predsednik društva dr. Voršič, poštini direktor dr. Vagaja in drugi.

Slavnostno akademijo je otvoril podpredsednik društva g. Zevnikar, oblečen v narodno nošo, ki je kratko označil pomen današnje slavnosti, pozdravil vse navzočne ter vzkliknil Nj. Vel. kralju Petru II., nakar je godba »Sloga« zaigrala državno himno, ki jo je občinstvo poslušalo stoje.

Sledila je krepka deklaracija g. Ludovika Serjaka »Naš prapor, katere avtor je g. Mirko Javornik in ki je zaradi svoje močne slovenske tendence vzbudila ogromen aplavz.

Občni zbor SPD

Ljubljana, 16. nov.

Včeraj dopoldne je bil občni zbor naše služne planinske organizacije, Slovenskega planinskega društva. Zbor je vodil predsednik dr. Pretnar, ki je po uvodnem pozdravu predlagal brzojavne pozdrave Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. kr. Vis. knezu-naměstniku Pavlu, notranjemu ministru dr. Korošcu, ministru dr. Kreku, trgovskemu ministru dr. Vrhanicu, športnemu ministru dr. Rogiču, pozdravna pisma pa banu dr. Nallačenu in podbanu dr. Majcenu.

Nato je predsednik na kratko poročal o delovanju društva v preteklem poslovnem letu. Izbrano poročilo o delovanju društva je podal tajnik g. Brilej. Med najvažnejše dogodke preteklega poslovnega leta spada dograditev novega planinskega doma na Komni. Dom razpolaga z vsem komfortom, ima 31 sob s 85 posteljami ter je stal 900.000 din. Ta dom je tem večjega pomena, ker leži sredi najlepših smučarskih terenov Triglavskega pogorja. Veliko je društvo potrošilo tudi za vzdrževanje letnih in zimskih markacij, ki so sedaj skoraj povsod popolne.

Veliko posla je imel letos tudi osek za reševanje. Ze rano spomladi so zahtevale Kamniške planine tri smrtno žrtve; v Triglavskih stenah pa so izgubili življenje štiri planinci. Bilo je poleg tega več drugih nesreč. Reševalna služba bo reorganizirana v toliko, da bo odsej skrbela za reševanje centrala in ne več podružnica, kakor doslej.

Kar se tiče kulturnega dela, izdaja društvo »Planinski vestnik«, ki se po svoji vsebini lahko primerja z najboljšimi inozemskimi planinskimi revijami. Veliko je tudi število predavanj, ki jih je priredilo planinsko društvo in ki so bila vedno dobro obiskana.

Letos je bil osnovan poseben alpski osek, v katerem so zbrani najboljši slovenski alpinisti. Največ uspeha je imelo društvo menda z omila-

Najlepša točka akademije pa je bila nedvomno igrice, združena s petjem in rajanjem naših malčkov. Pomemben simbolični tekst je v izbranih verzih sestavil mladinski pesnik g. Mirko Kunčič.

Pevski zbor »Ljubljana« je nato pod vodstvom dr. Dolinaria zapel nekaj pesmi, med njimi »Slovenec sem«, ki jo je publika poslušala stoje. Nato so nastopili dečki v mornarskih nošah ter predvajali »Mornarice«. — V odmoru je igrala godba »Sloga«.

Med odmorom je igrala godba »Sloga«.

Predsednik društva, dr. Voršič, je imel nato obsežen govor, v katerem je očrtal boj Slovencev za narodno samostojnost in za svoje narodne in verske pravice. Z žgočo besedo je ožigosil narodne izdajalce. Dolžnost vseh prosvetnih društev je, da osvežijo svoje delovanje v vzpodbudo prave in iskrene narodne in verske zavesti. Siriti morajo duh spravljenosti, duh narodnega ponosa. Govor dr. Voršiča je bil sprejet z velikanskim navdušenjem. Med njegovim govorom je skiptikon na platno kazal razne lepe slike iz slovenske preteklosti in sedanjosti.

G. notranji minister dr. Korošec je posla ob priliki blagoslovitve novega prapora Prosvetnemu društvu »Ljubljana-mesto« sledečo brzojavko:

»Ob priliki blagoslovitve novega prapora Prosvetnemu društvu Ljubljana-mesto iskreno čestitam in želim, da bi društvo z najlepšim uspehom nadaljevalo svoje delo. — Korošec.«

Sledile so še točke »Rdeči nagelj« (nastop dečki v narodnih nošah), izpoved zvestobe slov. mladine narodu, domovini in Kristusu, nakar je bila prireditelj zaključena z društvu himno.

Prireditelj je važna radi dejstva, da naše prosvetno delo ki je dosedaj hodilo po izhojenih zaslihih potih, prehaja v hitro smer, ki je danes slovenskemu narodu edino potrebna. Ta smer je slovenska. To slovensko udejstvovanje naše prosvete pa ne sme ostati samo pri slavnostnih prireditvah, marveč mora slovensko zavest v našem ljudstvu gojiti s podrobnim, praktičnim delom na vseh področjih naše kulturne vzgoje. Edino potem bomo dosegli tisti ideal, ki ga obsega storo naše geslo, ki nam je v teh hlapčevskih časih potreben kakor kruh: bili slovenske krvi — bodi Slovincem ponos!

dinskim odsekom, ki šteje sedaj 1475 dijakov in 775 visokošolcev.

Ko je bila dosedanemu odboru dana razrešnica je bil izvoljen dosedanji odbor z dr. Pretnarjem na čelu.

Od vekomaj „nepolitična“ Zveza kmečkih fantov in deklet

Ljubljana, 16. nov.

Dne 10. oktobra smo pod naslovom: »Od vekomaj nepolitična Zveza kmečkih fantov in deklet« objavili pismo, ki ga je pisal predsednik te Zveze g. Ivan Kronovšek svojemu tovarišu in ga opozarjal takole na važnost občinskih volitev in ga pozival:

1. da po možnosti sestavite lastno kandidatno listo mladih, poštenih in sposobnih ljudi vseh poklicev;

2. kjer to ni mogoče, organizirajte skupine naših ljudi in zahtevajte od skupine, ki sestavlja kakšno kandidatno listo, ki je vam najbližja, čim več ali vsaj gotovo število kandidatov — fantov iz naših vrst. Seveda tudi na takšnih mestih, da bodo gotovo izvoljeni.

3. ako tudi to ni mogoče, tedaj pa skrbite, da bodo vsi naši fantje volili vsake opozicijske liste in za takšno agitacijo zastavite vse svoje sile in vpliv. (Podčrtali mi. Op. ured.)

4. upoštevajte to, da bodo občinske uprave, ki bodo v rokah vladne JRZ (Jugoslovanske radikalne) delale našim društvu kmečkih fantov in deklet vedno zapreke pri njihovem delovanju, posebno pa pri naših glavnih propagandnih prireditvah (tekme kosev, žanje, oračev in smučarjev ter konjske in kolesarske dirke) v prvi vrsti, kadar bo šlo za dovoljenje istih. S tem bi nam bil onemogočen dostop do javnosti.

Ljubljana ima svoj Vajeniški dom

Ljubljana, 16. nov.

Včeraj je bil ob navzočnosti vseh civilnih in cerkvenih oblastnikov blagoslovljen nov Vajeniški dom v Kersnikovi ulici. Kako velevažnega socialnega pomena je za Ljubljano ta dom, je že splošno znano, saj je bil nešteto krat predmet razprav pred najrazličnejšimi forumi.

Blagoslovitev doma je izvršil škof g. dr. Gregorij Rožman ob asistenci obeh kanonikov kanonikov in druge duhovščine. Posebej je blagoslovil krasno kapelo, v kateri so se zbrali po cerkveni blagoslovitvi navzoči predstavniki in občinstvo. Škof dr. Gregorij Rožman je imel nato krasen cerkveni govor, iz katerega je izvenela misel, da je novi dom posvečen Kristusu Delavcu. Ob asistenci kanonikov in duhovščine je daroval nato škof dr. Rožman v kapeli službo božjo, med katero je prepeval zbor obrtniških vajencev.

Navzoči so si nato ogledali prostore Vajeniškega doma, nakar je sledila v dvorani prireditelj, kjer je prvi govoril predsednik g. Tome. Mlad vajenec je nato v zbranih besedah pozdravil g. škofa, drugi pa g. bana. Lep nagovor na obrtniško mladino je imel nato ban dr. Natlačen, ki je obrtniško mladino opozoril, naj si prizadeva, da postanejo dobri obrtniki, dobri katoličani, dobri Slovenci in obenem dobri Jugoslovani. Za njim je govoril kanonik g. Stroj, ki je zlasti govoril o zgodovini Vajeniškega doma. Po tej prireditvi je sledilo kosilo, katerega so se udeležili tako gg. škof, ban, kanoniki, obrtniki društva ter vsa obrtniška mladina tega doma.

Velik vlom v Moškanjcih

Ptuj, 15. novembra.

Pred dnevi so v noči še neznan storilec vlomil v trgovino Ljudevita Vernika, trgovca in gostilničarja v Moškanjcih. Odnosil so blaga v vrednosti 36.000 din. Po večini manufakturno blago. V notranjost trgovine so prišli na ta način, da so na nasilen način dvignili rolo za pol metra visoko in skozi to odprtino prenašali ukradeni blago na prosto. Domača dekla, ki je šla okrog 2. ure ven, je videla, da stoji v razdalji kakih 250 m od hiše

Bask : Ljubljana 4:1 (2:1)

(Od našega, posebej poslanega poročevalca.)

Belgrad, 16. novembra.

Poslednji slabi rezultati Ljubljane so zmajali privlačnost ligaškega borca. Ob pričelki tekme je bilo na igrišču kvečjemu kakih 1200 ljudi. Vreme je bilo mirno megleno.

Gol za Ljubljano je v 43. minuti prvega polčasa (prvi in edini gol v zadnjih petih tekmah) zabil Janežič; za Bask je v prvem polčasu tolkel iz off-sidea Dellinger, ostale tri. — enega v prvem, dva v drugem polčasu pa desna zveza Čabrič v splošnem je imel Bask dobre tri četrtine igre v rokah in je tudi bitko, tako po terenski premoči kakor tudi po situacijah dobil v povsem prepričevalni maniri. Tako si je osvojil dve novi dragoceni točki ter začasno vodstvo na labeli.

Karakterizacija igre: Medtem, ko je pokazal Bask energičen, precizen, v vseh fazah na uspeh usmerjen nogomet, je Ljubljana predvedla edinstveno razigrano igro v polju in krhko, neodločno pred nasprotnikovim golom. Po današnji tekmi smo dobili trdno prepričanje, da bo jeseni ostala kar na šestih pikah.

Splošna ocena: Bask, ki je nastopil v nekoliko čudni postavi s Kostičem na centerhalu, Stankovičem na desnem in bekem Čabričem na desni zvezi, je dal sijajno partijo. V tem sestavu in razpoloženju je bil danes v stanju, da bi polotkel tudi vse drugačnega nasprotnika, kot je bila Ljubljana. Odlikovala ga je izborna prilagodljivost in pameten instinkt za nastalim potrebam spriti odgovarjajoče izmenjavanje dolgih pasov s kratkimi. Osvajanje terena, pokrivanje, oddajanje, igra z glavo in start — vse je spominjalo na kakšno boljše BSK-ovo partijo. Odločnost pred golom, hitrost v okretnih, preciznost v streljanju in resolutni, že vnaprej napol z uspehom kronani poizkusi (voljevi, strelji iz obrata itd.) pa so igro BSK-a v zadnji njegovi tekmi celo znatno prekašali. Pri tem je zlasti ugajala skrbna in zagrižena skupna igra njihovih napada v rajonu okrog našega šeststercera. Halflinija ni samo ohromila, skoro slednje akcije Ljubljanskega napada sredi polja, s tem, da je domala dosledno prestrigala vsak kratič pas, ampak je s stalno rastočo agresivnostjo tudi v kralji razbijala graditeljske napore Ljubljane halflinije. Najsičajnejša pa je v Baskovem timu bila danes neravnost presenetljiva medsebojna povezanost vseh linij. Halfi so s krasnim postav-

na cesti zelo slabo razsvetljen avtomobil, ni pa polagala na to nikake važnosti. Vlomni tatvini se prišli na sled šele jutraj okrog 5. ure, ko so domači vstali. Brezdomno so z omenjenim avtomobilom odpeljali ukradeni blago neznan kam. Ker je bilo Verniku pokradeno največ manufakturnega blaga in le malo specerijskega, se sklepa, da je to vlomno tatvino izvršila ona oborožena tolpa, ki je v noči 28. oktobra t. l. vlomila v trgovino v Tepanju pri Konjicah, kjer se je tudi posluževala prevoza ukradenega blaga z avtomobilom. Mariborski policijski daktioskop g. Jožef Grebin, ki je bil poklican na kraj vroma, je našel prstne odtise in jih daktiloskopiral. Kljub obširni preiskavi in zasledovanju še tolpe niso mogli izslediti.

Filmi, ki jih velja videti... ali ne videti

»Beli pekel Piz Palù« (Union). Ta film dr. Fanca smo videli že pred dokaj leti v nemi izdaji. Odkar so pa zvočni filmi s planinskega področja začeli doživljati uspehe, smo dobili vsako leto po nekaj filmov te vrste in zaradi tega so tudi to staro delo privlekli iz arhiva in ga sinhronizirali. Ker je nemi film nekaj drugega kakor zvočni film, je jasno, da kompromis med obema ne more biti posebno kratkočasen in dober. Tak kompromis predstavlja »Beli pekel«. Ne trdimo, da je vsebinsko slabo delo, pač pa je dolgočasen, k čemur pripomore tudi dokaj predpotopna igra Leni Riefenstaleve, ki se je zdaj k sreči že umaknila s platna. Gustav Diesel in Udetove letalske akrobacije sta dve svetli točki v celom delu. Sicer pa odziv, ki ga je film deležen pri občinstvu kaže, da smo se fotografiranega pravega ali narejenega ledu in snežnih svetlobnih efektov v filmu naveličali.

»Metropole« (Kino Sloga). Da vsak svetovni pevec, ki nastopa v filmu, odigra pot slučajno odkritega talenta do svetovne slave, odstane. Temu se tudi ta film ni izognil. Lawrence Tibbett s svojim mogočnim in donečim glasom osvaja, dočim ubija film ta odlični vtis z neprepričljivo zgodbo, po kateri hodi pevec svojo pot kvišku. Prav škoda, da se kaj takega dogodi tudi slavnemu pevcu in s tem zatemi visoke odlike njegovega petja. Vendar pa predstavlja film s stališča lepega petja še vedno kvaliteto.

Planjen, pridnim in dovolj ostrim štartom na slehno žogo, pri čemer jim je v obliini meri pomagala solidna telesna konstrukcija, naravnost vgladno vzravnana komunikacija med zaledim in form. Edini Klisarič je bil defenzivno bolj šibak, zato pa je bil, dasi stranski half, dirigent vedno novih halfovskih akcij, katere so s pridom posiljale dobro stoječi, z veseljem do dela prežeti forward, ki je pred golom samo kolikor je bilo najbolj nužno potrebno kombiniral — to pa vzorno natančno. Baskov napad, ki je bil v polju ekonomično raztresen, se je v šeststercerju ob vsaki uporabi žogi vselej bliskovito zbral in s svojo prodornostjo stalno ogrožal Ljublj. ožjo obrambo. Ob dbnih strelcih je to svojo prednost tudi v polni meri izrazil.

Ljubljana je dala izredno šibko partijo. Lahko pa trdimo, da gre danes krivda za poraz prej zaledju kot napadu. Največjo krivdo vsekakor nosita halflinija in ožja obramba. Team Ljubljane, v katerem so se zbrali vsi blesiranci in rekonvalescentje, je bil že fizično preslab, da bi bil mogel vzdržati Baskovim nalletom. Od krepkih Baskovcev so igrali Ljubljane neredko odletavali kakor peresca. Obramba je dala najslabšo partijo v zadnjih petih letih, halflinija pa brez dvoma letošnjo najslabšo. For je imel sicer nekaj prav lepih potez, ni pa jih mogel realizirati, ker je bil enostavno fizično prešibak za Baskovi zadnji liniji, neglede na to, da je tudi tehnično mnogo zaostajal za svojim partnerjem. Halflinija se vsi tekmo ni mogla zbrati. Tako bedastega tekanja še zlepa ni priredila. Podoba je, da jo je večji prostor povsem konsterniral. Stranska halfa do konca igre nista prišla na jasno, kdaj, kako in na kakšni parceli naj bi se udeleževala. Na momente je bilo videti kot bi se po igrišču podile klavnerne bele prikazni brez glave; sence nekega moštva, ki bi se moralo moški in uspešno boriti. V dualih, razen Janežiča in deloma Zemljiča ter Ježa, šibko moštvo je slabo oddajalo, oklevalo, počasi reagiralo in v nasprotju šestnajstorcev nebolgje-no šarilo. V celom: razbita in izmučena vojska.

Detajlna ocena: Bask, ki je imel v izredno trdem terenu, kjer je žoga vprav svojevrstno odskakovala brez dvoma velik plus, saj ga je bil vajen, medtem, ko Ljubljana ne, je predstavil publiko zelo izenačeno enajstoročje. Izjema je bil golman Babič, tič svoje vrste, pavliha v vratih, Ivković je imponiral z odličnim štartom. Dena d ič je bil za spoznanje šibkejši od njega. Prav dober je bil centerhalf Kostič, ki je vedno znova pošiljal predno linijo v ogenj. Klisarič je bil defenzivno izborn, defenzivno, zlasti taktično, šibak. Stankovič je bil prav dober in je s precejšnjim uspehom oviral Zemljiča pri prodorih. Dellinger je bil v začetku jako disponiran za pametno igro, drugi polčas pa je razen nekaj svetlih momentov, močno padel in se vdajal razkošnemu driblanju, vse dokler ni žoge izgubil. Pa znova! Obe spojki sta bili sijajni, tako Se-kulič kakor tudi nevarni, hladnokrvni in pri-sebni Čabrič. Od kril je bil boljši Vojitič, ki je nekaj stvari izvedel prav mojstersko. Sarič je večkrat kiksiral na svojo in teamovo nevoljo.

Ljubljana: Rožič v голу je bil slabši kot občajno, — (dva gola) — dasi je ubranil nekaj sijajnih stvari. Jug je bil zelo šibek. Za spoznanje boljši je bil prvi polčas Stanko Bertoncelj, pozneje pa mu je povsem odpovedala leva noga. Boncej in Kukanja za 180° pod svojim znanjem in uspešnostjo. Prelahka za trd teren, kjer se nasprotnikova fizična premoč lahko uveljavlja brez handicapa. Pupo je bil blesirano nogo dal kar je mogel. Veliko ni bilo, vendar je zadostovalo, da je bil od halfove najboljši. V foru je bil najboljši Janežič, ki je večkrat sijajno ušel, lepo tolkel pred gol, kjer je občajno sameval en sam beli, šibki moč. Zemljič nima čistega strela. Danes je publiki prizanesel z driblingom. Nekaj stvari je prav lepo izvedel. Jež je bil prav dober, toda »pehvo« — kakor zadnje čase redno. Pepček tehnično in tudi taktično dokaj dober, ali prelahak in preboječ. Slapar v prvem polčasu šibak; veliko je tekal, toda skoraj redno brez rezultata. Drugi polčas je bil popravljen kompletno. To postavo Ljubljane bi rezerva iste Ljubljane najbrž »nesla«.

Sodnik Nenkovič prav dober; le prvega gola radi ofsidea ne bi bil smel priznati.

Kažipot po madžarski vinski karti

Madžarsko in njene prebivalce lahko spoznavamo na različne načine. Nekateri obiskujejo zgodovinska mesta in občudujejo baročne dragoceneosti in romantiko, ki so jo polna zapadna mesta. Drugi zopet gledajo težko in dolgočasno pokrajino Puszta, ki se vleče v nedogled in se omamlja nad divjimi zvoki čardaša. Pravo pot do madžarskega srca pa je ubral oni, ki je spoznaval Madžarsko po njenih vinih.

Vino elika Madžarsko v vsej pestrosti in različnosti pokrajine in kaže obenem tudi značaj tega dela naroda, ki je kot nekak otok med vsemi drugimi evropskimi narodi. Tokajec je plamteče težak in poln južnega solca in miline; težak kot svinec, ki zleze v noge in ohromi jezik, je kot rubin rdeči erlauer; ono vino pa od bregov Platenskega jezera pa omami duha.

Pač pa je važno eno; kdor hoče dobiti pristno madžarsko vino, ne sme iti v kak mednarodni budimpeštanski hotel, da bi ga tam »pokušal«, ampak ga mora iskati tam, kjer to vino raste. Poznavači trdijo, da ni prijetnejšega, kot prekrokat eno noč ob zvokih prave ciganske godbe in pristnega madžarskega vina.

Domovina tokajca

Menda na Madžarskem skoraj ni vasi, ki bi ne imela v bližnji ali daljni okolici vinogradov. Toda dolga stoletja to vino ni bil nikak izvozni produkt, ampak so ga pridelovali samo za lastno uporabo. Šele v zadnjih desetletjih so Madžari začeli svoje vino izvažati. Madžarska vina so dvojna: gorska in peščena.

Med prvimi je najboljša tokajsko vino, ki je svetovno znano vino in ki ga je papež na tridentskem koncilu l. 1562 imenoval »kralja vseh vin«. Tokajec je bil res tako dragoceno vino, da so ga pili skoraj samo na cesarskih in kraljevih dvorih. Ruska carica Katarina je imela z dovoljenjem avstrijskega cesarja v madžarski vasi To-

kaj svoj poseben oddelek kozakov, ki je imel za nalogo, da je vino čuval pred preveč žejnimi roparji na poti v Petrograd.

Tokajsko vino raste v severnovzhodnem delu Madžarske; seveda ga imajo več vrst. Najboljši je oni, ki je napravljen iz grozdov, ki jih nalašč pustijo dalj časa zoreti in jih potem posuše, da postanejo jagode take kot rozine. Na ta način dosežejo, da vsebuje to vino poleg svoje izredno lepe zlatorumene barve precejšnjo množino alkohola in sijajen aroma.

Vino - kot žene

Posebnost je morskoro vino. Temu pripisujejo poznavalci trojen okus. Ko ga začneš piti, se zdi, da je izredno sladek, po nekaj kozarcih postane malo bolj kisel in čim več ga pijete, tem bolj postaja grenak. Zato pravijo, da je to vino tako kot ženske in ga priporočajo zlasti življenjskim filozofom ali pa onim, ki to še mislijo postati.

Tudi to vino je belo. Na vsak način pa bi bilo čisto napačno misliti, da so dobra samo bela vina. Kdo ne pozna temno rdeče vino, imenovano »bikovska kri« (Bikavér), ki raste v okolici madžarskega mesta Erlau. To je ena najstarejših vinskih pokrajin na Madžarskem. Na eni strani spominja to vino na težko dalmatinsko vino, na drugi strani pa na burgundca. Prav blizu Erlaua je Gyöngyös, kjer raste tako imenovano kadar vino. To ime je zgodovinsko in se imenuje po mestu Skutari; odkoder je bilo preneseno in plemenitenito. To so gorska vina. Vsa peščena vina pa imajo to značilnost, da so bolj kisel, toda vendar se dajo prav dobro piti.

Vsak sladkosnednež bo našel svojemu okusu primerno vino in zato, gospodje, na zdravje, kadar pridete na Madžarsko. Če boste Madžarsko opazovali skozi poln kozarec, se prav gotovo ne boste kesali.

Vlomilec rešuje banko

Vlagatelji neke banke v Adelaidi so bili že pri izplačilih okencih. Postajali so začeli že nervozni, kajti izplačevanje se je nekam preveč zavlačevalo; da, nekateri so se že našli, ki so mrmrali, da z banko nekaj ni v redu. Nervoznost se je od vlagateljev prenesla že na uradnike. V tresoru se je pa medtem dogajalo naslednje. Blagajnik, ki bi moral zjutraj razdeliti denar, ni mogel odpreti težkih železnih vrat. Kljub vsem poskusom vrat ni bilo mogoče odpreti. Hitro so poslali po mehanikastrokovnjaka, toda niti njemu se ni posrečilo, da bi odprl vrata.

Končno je mehanik izjavil, da bo vrata mogel odpreti samo oni, ki je napravil ključavnico. Ta se je pa trenutno nahajal v Angliji. Dobro ime banke je bilo na kocki, šlo je za minute. Vlagatelji pri okencih so postajali vedno bolj nemirni. Ali bo morda banka ustavila svoja izplačila? Če ne pride takoj pomoč, bo vsega konec! Tedaj je eden dal dragocen nasvet, ki bi pomagal iz te zagate. Kratek telefonski razgovor s kaznilnico in komaj je preteklo nekaj minut, se je že pojavil v kleti z močnim spremstvom in z zvezanimi rokami specialist za bančne zadeve, vlomilec Vincough. Dali

so mu na razpolago šop ključev in nekaj kaveljev. Vlomilec je sočutno pogledal po zbeganih navzočih, se nasmejal, potipal težka železna vrata, nato je pa izbral od vseh ključev in priprav čisto majhen kavelj in poskusil odpreti na raznih krajih in več sto ton težka železna vrata so bila naenkrat odprta. Za svoje delo je zahteval 25 dolarjev, ki so mu jih pa tudi takoj izplačali.

Preganjan milijonar

Stražniki so prišli ponoči pilečnega moža, ki je hotel skočiti preko ograje neke vile v najlepši atenski četrti. Na policijski so ugotovili, da je ta mož pomilovanja vreden največji grški bogataš Teofil Naupilos. Lakomni sorodniki so ga bili zaprli v klet, da bi se polastili njegovega premoženja. Pod pretežno zdraviljenja so ga oblekli v cunje, mu vzeli luč in hrano ter ga mučili na vse načine. V klet so švigale sence, voda je prišla nenadno curljati, stoli in mize so sami skakali ter se razlegali divji glasovi. Ta »moderna oprema« s sodelovanjem elektrike in radia je naposled dosegla zaželjen učinek. Jetnika so vtaknili v norišnico. Po večmesečnem bivanju notri so se popravili njegovi živci v toliko, da je odšel pobegniti in hotel priti v svojo, zdaj prazno vilo. Ker pa ni imel ključa, je splezal čez plot in bil zaprt. Njegova izpoved je takoj učinkovala. Policijska je zaprla dva milijonarjeva brata in išče ostale sorodnike, ki so se polastili bogataševga premoženja.

Kitajski skavti korakajo po nankinških ulicah.

Letalstvo in zobobol

Znani japonski zobozdravnik Sutone, ki se nahaja na znanstvenem potovanju v Londonu, je rekel dopisniku »Sunday Refery«, da ga zanima vprašanje o zobobolu, ki so mu podvrženi letalci bolj kakor zastopniki drugih poklicev. Do sedaj je znan samo vzrok tega pojava. Slaherna zobna korenina se konča s posebno, za spremembe značnega prihlaska izredno občutljivo votlino. Vsled tega je zobobol stalen pojav pri potovanju v visokih zračnih plasteh. Dopisnik je šel po potrditvi k uglednim letalcem. Sir Alan Kohame, Geoffrey Pick in drugi strokovnjaki, ki so naredili nad 1 milijon km zračne proge, so takoj potrdili izjavo japonskega zdravnika. Vedno so občutili zobobol v znatni višini. Bolčine so prenehale kmalu po spuščanju na letališču. Zdej poskuša Japonec odkriti zdravilo zoper to nadlogo.

Naval podgan

Okol Tristana da Cuñita, ki leži štiri tisoč km daleč od Montevidea in 2500 km od Capstadta, je edina obljubena točka v tem delu južne Atlantike. Portugalski so se izkrcali leta 1506 na tem otočju kot prvi. Stalna naselbina izvira šele iz leta 1811. Kmalu nato, leta 1816, je zasedla otočje Anglija, ki je rabila vojaško postajo za varstvo nad Napoleonovimi smrtni vojniki v domovino, sta ostala dva vojaka na otočku, kamor sta prišli njeni družini. Poznace se je zraven priženil še neki mornar. Vse te

Italijanski zunanji minister grof Ciano na obisku pri dr. Schuschniggu v Avstriji.

tri družine so postale predniki sedanjega prebivalstva, ki so ga pozneje pomnožili kmetolovci in ladjelomci. Zdej biva na otočku do 150 ljudi in sicer pod neomejeno oblastjo potomkinje najstarejše družine mrs. Rapettow. Otočani dobesedno stradajo, ker obiščejo otok samo po dve do tri ladje na leto. A največjo nesrečo pometajo pod gane, ki se rešijo tja s ponesrečenih parnikov. Zdej so se tako pomnožile, da so morali prebivalci opustiti pridelovanje pšenice in krompirja. S tem so obsojeni na smrt od lakote. Zdej so sklenili si poiskati novo zavišče na kateremkoli od bližnjih neobljubljenih otokov ter istočasno naprosili za pomoč vlado v Johannesburgu.

Opice in delavci

Sodobni znanstveniki so ponovno zasmehovali poročila znanega lažnjavca in svetovnega polnaka iz 17. stoletja sira Johna Mandevilla o opicah v Indiji, ki trgajo kokosove orehe za svoje lastnike. Medzno gibanje, ki je zdaj izbruhnilo v Kelankome na Malajskem otočju potrjuje resničnost teh podatkov. Lastniki velikih kokosovih nasadov privežejo opice na dolgo tenko vrvico, da jim ne bi pobegnile, in jo spustijo na palmo, kjer potrga in meče na tla sad. Zival je spretna in urneja od vsakega domačega delavca. Nekatere opice potrgajo nad en tisoč orohov dnevno. Opice so veselo tega dela in stanice gospodarja dokaj manj kakor še tako slabo plačani delavci. Slednji so zelo ogorčeni in ponovno pobili opice. Marsikje je izbruhnila stavka. A kljub temu kupujejo veleposesniki vedno več opic.

Obvestila

Karitativne organizacije v Ljubljani.

vabi mestno poglavarstvo, da se po svojih zastopnikih zanesljivo udeležijo sejemstva, ki se bo vršil v sredo 18. novembra 1936 ob 18 uri v mestni posvetovalnici na mestnem poglavarstvu soba št. 33. Na dnevnem redu je razgovor o skupni organizaciji »Božičnice« v Ljubljani. Na sestanku so vabljeni vsa društva in organizacije, ki nameravajo obdarovati reveže za Božič, tudi ako niso prejele posebnega vabila.

Feniksovih zavarovalnic »Društva Feniksovih zavarovalnic«.

Radi sanacije »Feniksas« je sklical g. minister trgovine in industrije dr. Vrbanec konferenco na dan 18. t. m. v Beograd. Na to konferenco, ki ima obravnavati vse probleme, ki so v zvezi s sanacijo »Feniksas« in pripravo nove uredbe, so vabljeni tudi zastopniki zavarovalnic, med njimi podpredsednik »Društva Feniksovih zavarovalnic« v Ljubljani. — Društvo Feniksovih zavarovalnic v Ljubljani.

Protituberkulozna Zveza v Ljubljani opozarja svoje dobrotnike in podpornike, da imajo njeni aktivisti za društveno glasilo »delo proti tuberkulozi« zložit legitimacijo s sliko in podpisano predsednika dr. Joža Bohinje in tajnika dr. France Debove. Ti aktivisti se morajo izkazati s to legitimacijo in prosimo naše prijatelje, da se na to odzovejo. — To velja tudi za druge zbirke v korist Zveze.

»Pedagoško društvo v Ljubljani« priredi danes v ponedeljek dne 16. novembra t. l. točno ob pol 10 (pol 7) v mineraloški predavalnici univerze svoje prvo predavanje. Predava g. prof. dr. Osvald Karel o temi: »Kako je prišlo do sedanje nezadovoljnosti s srednjo šolo?« — Iskreno vabljeni člani, prijatelji društva in vsi, ki jih problem zanima.

Sven Elvestad:

2

Zlodej se dolgočasi

Vse je bilo zelo dragoceno, vendar pa ni dajalo trdnega okusa.

V tem zmislu Brede ni prišel nikdar preko norveškega uradniškega kova sedemdesetih let. Manjkalo mu je osebnost, umetniško zanimanje, tako ga je nekdanji uglasila njegova žena in preko tega pozneje nikdar ni prišel. Podoba njegove žene je visela nad njegovim pisalnikom, bila je generalova hčerka, imela je oskorne in gospodovne črte in ni bila posebno privlačna.

Brede se je vsedel pred pisalnikom, bila je to velika miza iz mahagonija, ki so na njej bili le telefon, koledar, z belečkami in pisal na podlaga. Odtrgal je zgornji koledarski listič in prebral par telefonskih beležk, ki jih je Johansen napisal v gospodarjevi odsotnosti. Nekaj časa je sedel in v duševni neprijetnosti strmел v listič, potem ga je počasi zvil in vrget v koš za papir.

Zazrl se je preko pustega pisalnika. V globokem pomišljanju si je z roko pogladil čelo in mrmral: »Zdej bi moralo biti vse urejeno... vse... prav vse... vse skupaj...« V tej opombi ni bilo nič razburiljivega. Tu je sedel mož, ki je razmišljal o svojem končanem delu in ugotovil, da ničesar ni pozabil.

Potem je vstal in začel hoditi po preprogi gor in dol. Kmalu se je ustavil pred zrealom in določno ogledoval svoj obraz.

Nagnil se je tesno do zrealne ploskve in si pogladil polt s prsti, kakor da bi hotel preiskati, če je dobro obrit.

»Danes smo četrtega maja,« je mrmral. »Ta mesec bom dopolnil sedemdeset in četrto...« Padlo mu je na misel, da je že dolgo tega, odkar se je tako pregledoval. Ugotovil je, da se je dobro ohranil. Nežnosrebrni blesek njegovih sivih las je dajal njegovemu resnemu obrazu dah odličnosti, ki ga poprej nikdar ni bil opazil, v tem je videl plus. To je bil zadnji račun, ki ga je natančno pregledal pred svojim odhodom. V teh zadnjih dneh je bil videl toliko računov, z vsemi je bil zadovoljen, mnogi med njimi so na koncu pokazovali kakšen plus.

Na širokem amerikanem naslonjaču iz kože je ležala potna torba, napolnjena a še vendar odprta. Z roko je malce zabrodil v njeno vsebino, nato pa je poklical Johansena. To je bil človek iste starosti kakor generalni ravnatelj, imel je bister, odprt, skoraj zaupljiv nastop, ki sta se v njem razpoznavala dolgoletna služba in dobra izsolanost. Brede bi komaj živel brez tega tihega, zanesljivega moža, saj mu je bil v edino družbo, kadar se je sleherni poletje odpeljal v Namtal, da lovi sulce, edina zabava, ki si jo je v vseh teh delovnih letih privoščil.

»Vse v redu?« je vprašal Brede.

»Da, vse je v redu.«

»Potem lahko pošljete velike kovčke na postajo. Tu je listek.«

»Gospod ravnatelj se torej še danes odpelje?«

»Da. Vlak gre čez eno uro.«

»Cel popoldan je brnel telefon.«

»In kaj ste odgovarjali?«

»Kakor ste naročili, — da se gospod ravnatelj šele jutri odpelje.«

»Dobro. Na postaji nočem nikakega nastopa. Pisma mi pošiljajte pošto ležeče. Pozneje vam bom že sporočil, kje se bom nahajal. Prepovedujem pa vam, da bi to sporočilo izdajali drugim. Hočem imeti popoln mir in pokoj.«

»Kako pa naj odgovorim, če kdo povpraša?«

»Odgovorite samo, da sem še vedno na potovanju, nič drugega.«

Brede je pokazal na svojo majhno potno torbo.

»Tole vzamem s seboj v oddelek. Vso drugo prtljago pa oddajte... samo...« je rekel z negotovim glasom, »nemara bi moral vzeti nekaj branja s seboj. Čtivo.«

Premolk.

»No, kaj?«, je vprašal svojega slugo.

»Ravnokar so prišle Financial Times.«

»Ne,« je odvrnil generalni ravnatelj. »Raje mi prinesite dva romana, od onih, ki so prišli o božiču. Ne predebela.«

Z rokama je pokazal odgovarjajočo obliko.

»Približno tako debela,« je dejal.

Johansen mu je prinesel dve vezani knjigi z zlatim napisom na hrbtu. Medtem si je generalni ravnatelj prižgal cigaro. Zvečil jo je in obesil poševno iz ustnega kota in pri

tem pomežikuje skozi dim ogledoval eno izmed knjig. Najprej platnice. Potem jo je odprl in gledal v tisk, ne da bi kaj bral. Nato je knjigo znova ogledoval, jo preobračal in težkal v roki, kakor da bi premišljal: kakšna čudna stvarca je to?

Nato pa je hitro in odločno vtaknil obe knjigi v torbo in niti z eno črto ni izdal tega, kar je mislil.

Drugo poglavje.

Vlak je zdrsnil izpod lope. Stefan Brede je gledal na pokrajino, ki se je razgrinjala pred okni oddelka. Zalotil se je v tem, kako jo gleda v novi luči, mejico od tira, Edeberg in otoke v fjordu. V globini svoje zavesti je občutil popolno razburjenost kot šibko slutnjo veselja, morda spomin na prvo vožnjo v davnih mladih letih.

Mnogokrat že je nastopil isto potovanje, ne da bi pri tem sploh kaj občutil. Svoja redna poslovna potovanja v velika mesta na kontinentu je napravil vedno v spremstvu svojih tajnikov, poseben oddelek je bil kar zasut s papirji in poln map z dokumenti. Potovanje samo pa zanj ni imelo nobenega pomena. Svoj urad je kratkoma prestavil na tračnice, to je bilo vse. Zdej pa je odpotoval kot navaden potnik v navadnem oddelku. V teh novih občutjih se je ovedel z nemalim začudenjem. Bilo je, kakor da je zasel v čisto nov predstavi krog, kakor da bi mu na obeh dolgo bil zaklon, zdej pa se mu je dvignil, da je naenkrat mogel videti barve, življenje in gibanje.